

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2010. május 3.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Figyelem!**A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő
minden jó választ el kell fogadni!****A helyesírás és az íráskép minősítését l. a mellékletben!****Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor****Babits Mihály: Mint különös hírmondó...**

Mint különös hírmondó, ki nem tud semmi ujságot
mert nyáron át messze a hegytetéjén ült s ha este
kigyultak a város lámpái alatta, nem látta őket
sem nagyobbak, se közelebbnek a csillagoknál

s ha berregést hallott, találgatta: autó? vagy repülőgép?
vagy motor a síma Dunán? s ha szórt dobogásokat hallott
tompán a völgyekben maradozva, gondolhatta, házat
vernek lenn kőművesek, vagy a rossz szomszéd a folyón túl

gépfegyvert próbál – oly mindegy volt neki! tudta,
balga az emberi faj, nem nyughat, elrontja a jót is,
százakon át épít, s egy gyermeki cívakodásért
újra ledönt mindent; sürgősebb néki keserves

jussa a bandáknak, mint hogy kiviruljon a föld és
a konok isteneket vakítva lobogjon az égig
szellem és szerelem – jól tudta ezt a hegyi hírnök
s elbűtt, messze a hírektől; de ha megjön a füttyös,

korbácsos korhely, a szél, s ha kegyetlen a távolodó nap
kéjes mosollyal nézi, hogy sápadnak érte öngyilkos
bánatban elhagyott szeretői, a lombok és ingnak,
mint beteg táncoslány aki holtan hull ki a táncból:

akkor a hírnök föláll, veszi botját, s megindul a népes
völgyek felé mint akit nagy hír kerget le hegyéről
és ha kérdik a hírt, nem bír mást mondani: ősz van!
nagy hírként kiáltja amit mindenki tud: ősz van!

úgy vagyok én is, nagy hír tudója: s mint bércet annál több
forrás feszíti, mennél több hó ül fején, öreg szívem
úgy feszül a szavaktól; pedig mi hírt hozok én? mit
bánom a híreket én? forrong a világ, napok állnak

versenyt az évekkel, évek a századokkal, az őrült
népek nyugtalanok: mit számít? én csak az őszre
nézek, az őszet érzem, mint bölcs növények és jámbor
állatok, érzem, a föld hogy fordul az égnek aléltabb

tájaira, s lankad lélekzete, mint szeretőké –
óh szent Ritmus, örök szerelem nagy ritmusa, évek
ritmusa, Isten versének ritmusa – mily kicsi minden
emberi történés! a tél puha lépteit hallom,

jó a fehér tigris, majd elnyujtózik a tájon,
csattogtatja fogát, harap, aztán fölszedi lomha
tagjait s megy, hulló szőrétől foltos a rétség,
megy s eltűnik az új tavasz illatos dzsungelében.

(1930)

Szöveggözlés: *Babits Mihály összegyűjtött versei*. A szöveggondozás Kelevéz Ágnes munkája. Osiris Kiadó, Budapest, 1997. 393–394. o.

1. A költemény először a Pesti Napló 1930. október 12-i számában jelent meg *Őszi misszió* címmel, majd kötetbe kerülve már a *Mint különös hírmondó...* címmel adta közre Babits. Hasonlítsa össze a két címet 2 szempont alapján!

Adható a közölt tartalmi elemekre: **4, 3, 2, 1, 0** pont

1 helytálló tartalmi közlés: 1 pont

Téves, hiányzó válasz: 0 pont

Lehetséges válaszelemek:

- mindkét cím a költemény legfontosabb üzenetét közvetíti
- az eredeti változat a központi motívumot (*ősz*) hangsúlyozza
- az *Őszi misszió* cím semlegesebb, mint a későbbi cím
- az eredeti címben a *misszió* kifejezés a küldetést jelzi, kapcsolódva a másik címváltozat *hírmondó*jához
- a hasonlítóknak a címben való megjelenítése a kései Babits-versek jellegzetes címadási gyakorlata (*Mint a kutya silány házában...*; *Mint forró csontok a máglyán*)
- a végleges változat jelzős szerkezete a babitsi prófétaszerep egyik lehetséges értelmezését adja
- „a különös hírmondó” tétovább cím
- a *Mint különös hírmondó...* az önmeghatározás kísérlete, a lírai én identitásának hordozója

2. A hegyről lejövő próféta sokszor szerepel a kultúr- és vallástörténetben. Nevezze meg a babitsi hírmondó két lehetséges előképét!

Adható: **2, 1, 0** pont

1 helytálló válaszelem: 1 pont

Téves, hiányzó válasz: 0 pont

Lehetséges válaszelemek:

Pl. *Zarathustra*, *Mózes*, *Jézus Krisztus*

3. A prófétaszereppel, illetve a küldetéssel való viaskodás a 20-as évektől figyelhető meg Babits pályáján, és a 30-as évektől már e szerepvállalás a meghatározó. Nevezzen meg a költőtől két olyan alkotást, melyben megjelenik ez a problémakör!

Adható: **2, 1, 0** pont

1 jó válaszelem: 1 pont

Téves, hiányzó válasz: 0 pont

Lehetséges válaszelemek:

Pl. *Dániel éneke; Mint a kutya silány házában...; Holt próféta a hegyen; Vers a csirkeház mellől; Az elbocsátott vad; Jónás könyve, Jónás imája.*

4. Vizsgálja meg stilisztikai szempontból az alábbi részletet! Milyen alakzatokkal és költői képekkel érzékelteti Babits a természeti látványt? Három-három jellegzetességet említsen szövegből vett példákkal együtt!

de ha megjön a füttyös,
korbácsos korhely, a szél, s ha kegyetlen a távolodó nap
kéjes mosollyal nézi, hogy sápadnak érte öngyilkos
bánatban elhagyott szeretői, a lombok és ingnak,
mint beteg táncoslány aki holtan hull ki a táncból

Adható: **6, 5, 4, 3, 2, 1, 0** pont

Legalább 3 különböző költői kép és 3 különböző alakzat megnevezéséért és példáért adható: 6 pont

A költői képek és az alakzatok számától és a példáktól függően adható még: 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont. Ha 3-nál több megoldás szerepel az egyik oszlopban, az nem helyettesíti a másik oszlop hiányzó megoldásait.

Lehetséges válaszelemek:

alakzatok

- alliterációk (pl. *korbácsos korhely; holtan hull*)
- áthajlás (1-2.; 3-4. sor)
- hanghatásra való tudatos törekvés (pl. a k hang dominanciája az 1–3. sorban)
- részletezés (1., 2., 3. sor)
- halmozás (pl. *füttyös, korbácsos*)
- az írásjelek elhagyása
- a kötőszók elhagyása

költői képek

- a részlet az ősz allegóriájának tekinthető
- összetett kép
- névszói metafora (pl. *korbácsos korhely, a szél; elhagyott szeretői, a lombok*)
- igei metafora, megszemélyesítés (pl. *a távolodó nap nézi, sápadnak érte a lombok*)
- hasonlat (*ingnak, mint beteg táncoslány*)

5. A címadó hasonlat két tagjának összekapcsolása is tagolja a költemény szerkezetét. a) Idézza a szövegből a hasonlító és a hasonlítottat!

Adható **2, 1, 0** pont

1 helytálló válaszelem : 1 pont

Téves, hiányzó válasz 0 pont

Válaszelemek:

hasonlító: *Mint különös hírmondó (ki nem tud semmi újságot)*

hasonlított: *úgy vagyok én is nagy hír tudója*

b) Fogalmazza meg, mi a szerepe annak, hogy a hasonlat két összetevője elváljék egymástól? Válasza legalább két elemet tartalmazzon!

Adható **2, 1, 0** pont

1 helytálló válaszelem: 1 pont

Téves, hiányzó vagy nyelvi nem elfogadható válasz 0 pont

Adható **4, 3, 2, 1, 0** pont.

4 kapcsolat helytálló megnevezése : 4 pont

3 kapcsolat helytálló megnevezése : 3 pont

2 kapcsolat helytálló megnevezése : 2 pont

1 kapcsolat helytálló megnevezése : 1 pont

Téves, hiányzó válasz 0 pont.

Válaszelemek:

1–2. tagmondat közti viszony: minőségjelzős vagy kijelölő vagy értelmező jelzői alárendelés

2–3. tagmondat közti viszony: okhatározói alárendelés

3–4. tagmondat közti viszony: kapcsolatos mellérendelés

4–5. tagmondat közti viszony: időhatározói vagy feltételes határozói / jelentéstartalmú alárendelés

9. Vizsgálja meg az utolsó strófa ritmikáját! Nevezze meg a verselési rendszert és a strófa első két sorának sorfajtaját!

jó a fehér tigris, majd elnyújtózik a tájon,
csattogtatja fogát, harap, aztán fölszedi lomha
tagjait s megy, hulló szőrétől foltos a rétség,
megy s eltűnik az új tavasz illatos dzsungelében.

Adható: **2, 1, 0** pont

1 jó válaszelem : 1 pont

Téves, hiányzó válasz: 0 pont

Válaszelemek:

verselési rendszer: *időmértékes*

az 1–2. sor sorfajtajája: *hexameter*

10. Egyik méltatója szerint a költemény „kétségkívül szabad vers, a magyar irodalom egyik legszebbje a maga nemében”. Igazolja és / vagy cáfolja a megállapítás első felét! Érvelésében vegye figyelembe a legfontosabb versszervező alakzatokat is!

Adható: **6, 5, 4, 3, 2, 1, 0** pont – a válasz tartalmi és nyelvi minőségétől függően.

Minden helytálló válaszelem : 1 pont, maximum 3.

Nyelvi megformálásért: 1, 2, 3 pont.

Téves, hiányzó válasz: 0 pont

A válasz értékelése nem függ attól, hogy a jelölt egyetért vagy nem ért egyet az idézett véleménnyel.

Lehetséges válaszelemek:

- a négysoros strófákra való bontás szabályos versformát mutat;
 - az időmértékes, hexameter alapú verselés ellentmond a szabad vers követelményeinek;
 - a szabályos ritmus megbontása közelíti a költeményt a szabad vershez;
 - a költemény nagyobb, meghatározóbb része az áthajlásra (enjambement) épül;
-

-
- az áthajlás a legkülönbözőbb helyzetekben, a sor- és strófavégeken, illetve mondat- és szintagmahatárokon is megjelenik;
 - az enjambement hömpölygővé, kiszámíthatatlanul feszültté teszi a költeményt;
 - a szabad verset idézi az élőbeszédszerűség;
 - a belső izgalmat jelzi az írásjelek elhagyása, illetve váratlan használata.

11. Babits a költői életmű szinte mindegyik szakaszában kijelölte a vállalható vagy elutasításra ítélt elődöket, kortársakat. Kihez, kiről írta az alábbi sorokat Babits?

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont

Minden helyes megnevezés 1 pont.

Téves, hiányzó válasz 0 pont.

S ha Tibur gazdadalnoka egykor ily
mértéken zengte a meglegedést,
hadd dalljam rajt ma himnuszát én
a soha-meg-nem-elégedésnek!

A megidézett, megszólított alkotó: Horatius (*In Horatium*)

Szent Márk dicső terén, melyet mélán tapostam,
valaha réges-rég egy másik bús magyar,
méltóbb költő mint én, és hős mint senki mostan,
tiport hatalmasan, ki tudta mit akar!

A megidézett, megszólított alkotó: Zrínyi Miklós (*Zrínyi Velencében*)

Hunyt mesterünk! tehozzád száll az ének:
ládd, léha gáncsok lantom elborítják
s mint gyermek hogyha idegenbe szidják
édesapjához panaszkodni tér meg:

úgy hozzád én. [...]

A megidézett, megszólított alkotó: Arany János (*Arany Jánoshoz*)

Hajdan mint bajnok társa mellett,
melletted mentem harc elé:
neked egyfelé győzni kellett,
nekem harcolni kétfelé.

A megidézett, megszólított alkotó: Ady Endre (*Ady Endrének*)

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg egy vagy több szövegalkotási feladatot, az adott feladat(ok)ra kapott pontszáma: 0.
2. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldást értékelni kell.
4. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A helyesírási hibapontok megállapításához a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor és a szövegalkotási feladatok megoldásait együttesen kell figyelembe venni.
5. A jelölésben, valamint a helyesírási hibák pontozásában a mellékletben közöltek kell alkalmazni.

EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

Elérhető: 25 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
25-20 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a tématartás igényesen megvalósul - meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - ítélőképesség - kifejtett és lényegi állítások - meggyőző érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - világos gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul 	<ul style="list-style-type: none"> - egyértelmű - gördülékeny (<i>pl. választékos szóhasználat, pontos mondat szerkesztés</i>) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
19-10 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a tématartás tulajdonképpen megvalósul - nem eléggé meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - az állításokat nem kellően alátámasztó példák, érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - tévesztés a szerkezeti egységek arányában - logikai hiányok 	<ul style="list-style-type: none"> - a szókincs nem elég árnyalt - kisebb mondat szerkesztési hibák - nyelvi-nyelvtani hibák (<i>pl. egyeztetés, vonzat</i>)
9-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a tématartás nem elég igényes (<i>pl. általánosságok, önisméltés, tévedések</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól (<i>pl. összefüggésbeli hiányosságok</i>) - kirívóan rövid terjedelem 	<ul style="list-style-type: none"> - szegényes szókincs - igénytelen mondat használat - a hangvétel nem megfelelő (<i>pl. élőbeszédszerű pongyolaságok</i>) - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba

Egy mű értelmezése

Mutassa be a táj megjelenítésének poétikai és szemléletbeli sajátosságait! Értelmezésében térjen ki a cím és a szöveg, valamint a szöveg és a verszárlat viszonyára.

József Attila: Holt vidék

Füstöl a víz, lóg a káka
kókkadón a pusztaságba.
Dunnába bútt fönn a magas.
Sűrű csönd ropog a havas
mezőben.

Kövér homály, zsíros, csendes;
lapos lapály, kerek, rendes.
Csak egy ladik, mely hallhatón
kotyog még a kásás tapon
magában.

Jeges ágak között zörgő
időt vajudik az erdő.
Csattogó fagy itt lel mohát
s ideköti csontos lovát
pihenni.

És a szőlő. Közbul szilva.
A tőkéken nyirkos szalma.
Sorakozó sovány karók,
öreg parasztnak valók
járkálni.

Tanya, – körülötte körbe
fordul e táj. A tél körme
oldaláról egy keveset
repszetgeti még a meszet;
eljátszik.

Az ól ajtaja kitárva.
Lóg, nyikorog, szél babrálja.
Hátha betéved egy malac
s kukoricatábla szalad
csövestül!

Kis szobában kis parasztnak.
Egy pipázik, de harasztot.
Ezeken nem segít ima.
Gondolkodva ülnek im a
sötétben.

Uraságnak fagy a szőlő.
Neki durrog az az erdő.
Övé a tó s a jég alatt
neki bujnak a jó halak
iszapba.

(1932. jan.)

Szövegközlés: *József Attila összes versei*. A szöveggondozás Stoll Béla munkája. Osiris Kiadó, Budapest, 2000. 336–337. o.

Lehetséges tartalmi elemek:

- a verset a leírás személytelensége jellemzi, a beszélő **nézőpontja** közvetlenül nem jelenik meg (az utolsó versszakot kivéve, amely akár a beszélő nézőpontjából is olvasható)
- a szöveg sorra veszi a **táj** elemeit (tó, lapály, erdő, szőlő, tanya, ól, szoba), az arányos elrendezés ugyanakkor mégsem kelti a folyamatszerűség képzetét
- a megjelenített látványelemek ugyanis mozaikszerű képet rajzolnak a tájról
- a táj egyes jelenségeit egy-egy részlet vagy absztraháló tendenciájú metaforikus szerkezet mutatja be, így a tekintet nem tudja egészében átfogni a tájat, nem képes otthonosan tájékozódni benne, mert vagy **töredezett** részlettel vagy elvont térképpel találkozik
- a **hiány**, az otthontalanság így a tematikus szinten túl a vers struktúrájában is megjelenik
- a táj egyszerre tekinthető **konkrétan és metaforikusnak**
- a címben szereplő *holt* jelző ezért felfogható a téli táj toposzszerű jelzőjeként, az itt élők reménytelen társadalmi-szociális helyzetének jelzéseként, de akár a legtágabban felfogott emberi lét reménytelenségére tett utalásként is
- a szövegben fontos szerephez jutnak az **akusztikus** hatások: egyfelől a táj hangjait idézik fel (*ropog, kotyog, nyikorog*), másrészt a hangszimbolika révén járulnak hozzá az atmoszféra megteremtéséhez
- a hangalakzatok (alliteráció, rímelés) gyakran groteszk hatást keltenek, mivel játékosságuk, illetve dallamosságuk ellentétben áll a megjelenített világgal
- ezt a kontrasztot a rímtelen felsor akusztikusan is az olvasó emlékezetébe idézi
- ezek a megoldások egyéb **groteszk** hatást keltő eljárásokkal (pl. ismétlés: „Kis szobában kis parasztok”) a szöveg ironikus hangoltságára is utalhatnak
- a beszédmód személytelensége és a beszélő hangjának rejtett ironikus hangoltsága tehát együttesen alakítják ki a leírás jellegét
- az utolsó versszak ennek megfelelően a beszélő közvetlen kijelentéseit tartalmazó szakaszként is felfogható, amelyet a korábbiakban az áttételes minősítés, a rejtett ironikus hangoltság készített elő
- a szöveg megengedi azt az olvasatot is, amely a záró strófát a parasztok gondolataiként azonosítja

REFLEKTÁLÁS EGY JELENSÉGRE

Elérhető: 20 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
20-15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témához tartozó ismeretek alkalmazása - ítélőképesség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása - személyes álláspont megfogalmazása - kifejtett állítások - releváns, a feladat elvárásainak megfelelő példák, hivatkozások - helytálló, meggyőző érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - világos, átgondolt, meggyőző gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul 	<ul style="list-style-type: none"> - egyértelmű - gördülékeny (<i>pl. választékos és szabatos szóhasználat, pontos mondatszerkesztés</i>) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
14-10 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témához tartozó ismeretek nem kellő mélységűek vagy alaposak - a személyes álláspont hiányzik - az érvek nem mindig támasztják alá kellő mértékben az állításokat - előfordulnak felületes kijelentések 	<ul style="list-style-type: none"> - a gondolatok közötti összefüggés nem mindig világos - szerkezeti aránytalanság (<i>pl. fontos dolgok elválasztása lényegtelenebbtől</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - a szókincs nem elég árnyalt - kisebb mondatszerkesztési hibák - helyenként nyelvi-nyelvtani hibák (<i>pl. egyeztetés, vonzat</i>)
9-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - általánosságok - ismétlések - tárgyi tévedések - kevésbé meggyőző állítások, példák, érvek - önálló vélemény hiánya vagy felületessége - az író elvész a dolgozatban 	<ul style="list-style-type: none"> - a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól (<i>pl. összefüggésbeli hiányosságok</i>) - homályosság a részek összefüggésében - kirívóan rövid terjedelem 	<ul style="list-style-type: none"> - szegényes szókincs - igénytelen mondathasználat (<i>pl. dagályos, túl egyszerű, azonos szerkezetű</i>) - a hangvétel nem megfelelő (<i>pl. előbeszédyszerű pongyolaságok</i>) - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba

Reflektálás egy jelenségre

A kommunizmusban esett kómába, a demokráciában ébredt egy most 65 éves lengyel mozdonyvezető. A férfit 19 évvel ezelőtt érte baleset, és bár az orvosok csak két-három évet adtak neki, felépült. Amíg kómában volt, mind a négy gyermeke megházasodott, és tizenegy unokája született. Egy lengyel lapnak adott interjújában mégis a kommunizmus bukását nevezte a legnagyobb meglepetésnek. A lengyel férfi elmondta, hogy amikor kómába esett, alig lehetett valamit kapni a boltokban, a húst pedig jegyre adták, ezért időbe fog telni, amíg megszokja a változásokat.

(Forrás: *Index* 2007. június 2.)

Irodalmi és filmalkotások egyaránt gyakran alkalmazzák alapötletként a hős egyik korból, világból a másikba való átléptetését. Irodalmi példákra hivatkozva fejtsd ki, hogy miért hatásos különböző korszakok, világok szembesítése egymással!

Lehetséges tartalmi elemek:

Átlépés az egyik korból (világból) a másikba:

- a (nézőpont)váltás feszültséget teremt – lehetőség a két kor (két világ) összehasonlítására
- lét- és önértelmezés lehetősége – eszköze: viszonylagossá tesz
 - a megszokott, hétköznapi dolog feltűnővé, különlegessé válik
 - a normalitás fogalma elbizonytalanodik
 - az értékek megkérdőjeleződnek, majd megerősödnek
 - az énkép megváltozhat vagy megerősödhet
- alapja az út-utazás toposzban is rejlő lehetőség
- kedvelt megoldása kalandregényeknek, tudományos-fantasztikus műveknek

Néhány példa a különböző céllal íródott „időutazáson” alapuló irodalmi művekre:

- *Odüsszeia*: az időben történő előrehaladás térben visszatérést jelent az átalakuló világ átalakult hőse számára
- Jules Verne művei: az elképzelt jövő világa az emberi tudás lehetőségeinek kibontakozása
- Negatív utópiák (pl. Swift: *Gulliver*, Orwell: *1984*); Merle: *Védett férfiak*: az elképzelt jövő az emberi társadalom torzulásának lehetőségét vetíti előre
- Mikszáth Kálmán: *Új Zrínyiász*: a két történelmi korszak kétféle értékrend szembesítése
- Madách Imre: *Az ember tragédiája*: a történelmi korok átívelésének célja a létértelmezés
- Krúdy Gyula Szindbád-történetei: a saját múltba való visszatérés lényege a személyes emlékek újraalkotása

GYAKORLATI ÍRÁSBELISÉG

Elérhető: 15 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
15–11 pont	- megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - meggyőző, hiteles, életszerű - gondolatgazdag, ötletes	- megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak	- megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak
10–5 pont	- lényegében megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - az érvek, indoklások nem eléggé meggyőzőek	- az adott műfajnak megfelelő, de a normákból 1-2 elem nem teljesül - nincs félreértésre okot adó hiba	- az adott műfajnak megfelelő, de a normákból néhány elem nem teljesül
4–1 pont	- nem elégséges tartalmi indoklás (pl. <i>szegényes, nem életszerű</i>)	- formai hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (pl. <i>műfajtévesztés</i>)	- nyelvi-stiláris hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (pl. <i>tévedés a regiszter választásában</i>)

Gyakorlati írásbeliség

Lakókörnyezetében (vagy az iskolája városában) be akarják zárni a régóta működő mozit. A tulajdonos azt nyilatkozta, hogy a mozit kávézóvá alakítja.

Írjon felszólalást egy olyan találkozóra, amelyre a tulajdonos meghívja a mozit, illetve a jövőd kávézót pártoló közönséget! Fejtse ki a hallgatóságnak a mozit vagy a kávézót támogató álláspontját!

Formai elemek:

- megszólítás (közönség, lehetséges vitapartnerek),
- reflektálás a saját szövegre (pl. „hozzászólásomban”),
- hivatkozás a jelenlévőkre (pl.: „mint önök is tudják...”),
- utalás a megszólított tulajdonosra (pl. „mint ön is tudja...”),
- formális befejezés (pl. köszöni a téma iránti érdeklődést, a jelenlétet).

Lehetséges tartalmi elemek:

- a jelenség (a mozi eltűnése) tárgyyszerű bemutatása,
- a kérdés fontosságának taglalása (pl. kulturális érték, közösségi hely),
- a mozi vagy a kávézó szerepének meggyőző, személyes érintettségű kritikája,
- utalás a közönség egy részének hasonló érintettségére,
- a mozi bezárásából vagy a kávézó megnyitásából fakadó következmények kifejtése,
- a hatékony működtetésre tett javaslatok, lehetőségek taglalása,
- utalás a várható vita lehetséges témáira,
- utalás a vita tárgyyszerű, korrekt hangnemére.

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

Hiányzó bekezdés jele: fordított z-betű.

Fölösleges bekezdés (álbekezdés): jele

Szövegbeli hiány jele: √

Egyéb szövegalkotási hiba jele: -----

Tartalmi hiba: _____

Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.

Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: ⇨

Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ⇩

Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔

A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~

Egybeírás jele: ⊔

Különírás jele: ⊔

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás; súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás; egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. Vagy: a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.

Az íráskép rendezetlen: –1 pont.

Pongyola ékezethasználata: –1 pont.

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknévek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. *francia, balatoni, adys*) esetében
4. igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
5. tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
6. az *ly - j* tévesztése közhasználatú szótöbben és toldalékban, az *ly - j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
7. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban
4. mondatkezdő nagybetű tévesztése

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
 2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
 3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
 4. betűtévesztés
-

Központozási hibatípusok (összesen maximum 5 pont)

mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése; egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 tévesztés 1 hibapont)

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szövegben (szótőben vagy toldalékban) elkövetett megegyező hiba és a központosozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkinése közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba sorolja a tanár, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az egyéb hibák közé kell sorolni. A költői–írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot kell levonni.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15